

Lautakunnat

nuorisovaltuuston vaikuttamisen paikat

Yksi nuorisovaltuuston keskeisistä vaikuttamisen tavoista on edustus kunnan eri toimielimissä. Lautakunnat ovat kuntien toimielimiä, jotka hoitavat pysyväisluonteisia tehtäviä. Luonteeltaan ne ovat valmistelu- ja asiantuntijaelimiä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lautakunnat paneutuvat valtuustoa tarkemmin jonkin tietyn toimialan yksityiskohtiin. Lautakuntien tehtävänä on johtaa ja valvoa palvelujen tuottamista kunnassa.

Lautakuntien toiminta ja tehtävät

Lautakuntarakenne vaihtelee kunnittain ja kunnat pääasiassa itse päättävät omien lautakuntiensä määrystä ja rakenteista. Ainoat lakisääteiset lautakunnat ovat tarkastus- ja vaalilautakunnat. Tarkastuslautakuntien tehtävänä on tarkastaa kunnan taloudenhoito sekä hallinto. Vaalilautakunnat taas järjestävät vaalien aikaan äänestyspaikoilla vaalit. Muiden lautakuntien perustamisesta päättää kunnanvaltuusto. Yleensä lautakuntia on kunnassa useita. Kuntien tehtävien ollessa murroksessa useat kunnat ovat muuttaneet lautakuntien rakennetta laajemmiksi kokonaisuuksiksi toimiala-ajattelun mukaisesti. Lautakunnissa käsitellään muun muassa sivistys-, sosiaali- ja terveys-, kulttuuri- ja teknisiä asioita. Näistä sivistyslautakunta vastaa muun muassa opetuksesta ja sosiaali- ja terveyslautakunta kunnan terveydenhuollosta ja lastensuojelusta.

Valtuusto voi määrätä, että lautakuntiin valitaan jäseniksi vain valtuutettuja ja varavaltuutettuja, mutta lautakuntiin voidaan nimetä jäseniksi myös muita kuntalaisia. Kuntalain mukaan, jos lautakuntaan valitaan ainoastaan valtuutettuja tai varavaltuutettuja, voidaan lautakunnasta käyttää valiokunta-nimitystä.

Nuorisovaltuustot lautakunnissa

Nuorisovaltuustojen edustus kuntien lautakunnissa on viime vuosina yleistynyt vauhdilla. Jo lähes jokaisella nuvalla on edustuspaikka ainakin yhdessä kunnan lautakunnassa. Usein nuorisovaltuustolla on edustus kunnan sivistys- ja kouluasioita käsittelevässä lautakunnassa.

Tämä ei kuitenkaan riitä, koska nuoriin vaikuttavat kaikki poliittiset päätökset. Lautakunnat ovat nuorisovaltuuston vaikuttamisen paikkoja, sillä valtuuston asiat valmistellaan lautakunnissa. Tämän takia nuorten tulee olla edustettuina kunnan kaikissa lautakunnissa, pois lukien tarkastus- ja vaalilautakunnat. Nuorisovaltuuston keskuudessa on hyvä olla pelisäännöt siitä, miten lautakuntaedustajat valitaan. Vastuu kannattaa jakaa tasapuolisesti.

On tärkeää, että nuorisovaltuusto pääsee osallistumaan asioiden valmisteluun kunnan lautakuntiin edustajalla, jolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorisovaltuuston edustaja voi seurata lautakuntien kokouksia ja käyttää kokouksissa myös puheenvuoroja eli ottaa osaa lautakunnassa käytävään keskusteluun. Päätösvaltaa nuvan edustajalla ei kuitenkaan ole. Ainoastaan salassa pidettävien asioiden käsittelyn ja äänestyksiin nuorisovaltuuston edustaja ei voi osallistua. Muuten mielipiteiden ilmaiseminen on erittäin suotavaa.

Kuinka toimia lautakunnassa?

Nuorisovaltuutetulla, jolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus lautakunnassa on vastuullinen tehtävä edustaa kuntansa nuoria. Lautakuntatyöskentelyn aloittaminen on uutta ja jännittävää, mutta hyvällä valmistautumisella työskentelyn aloittaminen on helpompaa!

Ennen kokousta

Ennen kokousta nuvan edustajan on syytä valmistautua kokouksiin perusteellisesti. Kokousmateriaaleihin on hyvä tutustua kokousta ennen ja tähän varata riittävästi aikaa. Materiaaleista saattaa tulla vastaan vaikeasti ymmärrettäviä asioita ja kokonaisuuksia. Tällöin on syytä kysyä lisätietoa viranhaltijoilta sekä päättäjiltä. Mieti kantojasi lautakunnan asiakokonaisuuksiin ennen kokousta, mutta ole avoin keskustelulle ja valmis muuttamaan mielipiteitäsi.

Lautakunnan ajankohtaisista asioista on hyvä käydä myös laajempaa keskustelua nuorisovaltuustossa. Parhaimmillaan nuva on linkki kunnan nuorten ja päättäjien välillä. Tämä kuitenkin vaatii sitä, että nuvassa pyritään löytämään keinoja, miten nuorten mielipiteet ja näkemykset voidaan tuoda esille myös lautakuntatyöskentelyssä. Nuorisovaltuuston sisällä keskustelua lautakuntien asioista voi käydä esimerkiksi nuvan kokouksissa tai sähköisten viestintäkanavien kautta. Nuorisovaltuuston keskuudessa on hyvä käydä keskustelua lautakuntien esityslistoista ja pöytäkirjoista.

Pohdittavaksi

- Miten valmistaudun lautakuntien kokouksiin?
- Mikä on paras tapa käydä läpi lautakuntien asioita nuvassa?

Kokouksessa

Itse kokouksessa pidä rohkeasti puheenvuoroja ja osallistu keskusteluun! Usein lautakuntien asiat saattavat tuntua monimutkaisilta ja haastavilta. Puheenvuoroja on hyvä hahmotella etukäteen esimerkiksi paperille tai tietokoneelle. Tämä madaltaa kynnystä ottaa osaa keskusteluun. Puheenvuorojen pitäminen ei kuitenkaan ole itseisarvo, vaan niiden on syytä olla harkittuja ja asiallisia.

Vaikka nuvan edustajalla ei ole päätösvaltaa kokouksissa, niin tämä ei tarkoita, ettei sinulla olisi mahdollisuutta vaikuttaa! Osallistumalla keskusteluun selkeillä puheenvuoroilla ja hyvin mietityillä perusteluilla sinulla on mahdollisuus vaikuttaa lautakuntien jäseniin. Nuvan

edustajana sinun tehtävänäsi on tuoda lautakuntaan nuorten ääni, joten kerro rohkeasti näkemyksistäsi ja, millaista keskustelua asioista on noussut esiin nuorten keskuudessa.

Kokouksen jälkeen

Kokouksen jälkeen lautakunnan päätöksistä on syytä tiedottaa nuorisovaltuustoa sekä käydä nuvan sisällä keskustelua. Voit nuvan edustajana esimerkiksi miettiä, voisiko kokouksesta tehdä julkaisun sosiaaliseen mediaan tai käydäänkö keskustelua nuvan kokouksessa. Viestiminen tekee toiminnastasi avoimempaa ja antaa muille nuorille mahdollisuuden osallistua keskusteluun.

On tärkeää myös reflektoida ja arvioida oman työskentelyn onnistumista ja kehityskohteita. Pohdi esimerkiksi oheisia kysymyksiä tasaisin väliajoin ja mieti, miten omaa työskentelyäsi voisi kehittää.

Pohdittavaksi

- **Kuinka kauan valmistaudut lautakunnan kokoukseen ja perehdyt käsiteltäviin asiakokonaisuuksiin? Onko aika riittävä?**
- **Miten arvioit omaa panostasi ja suoriutumistasi lautakuntatyöskentelyssä?**
- **Millaista tukea, työkaluja tai koulutusta toivot kehittyäksesi lautakuntatyöskentelyssä? Mistä tätä olisi mahdollista saada?**

Ohjaajan ja päättäjien tuki nuvalaiselle

Vaikka olisit nuvan edustajana yksin lautakunnassa, niin lautakuntien työskentely perustuu yhteistyölle. On tärkeää, että nuvalaiset saavat riittävän ja kattavan perehdytyksen lautakunnan toimintatapoihin ja työskentelyyn. Nuvalaisten toiminnan tueksi on mahdollista kehittää kunnassa erilaisia toimintatapoja. Erääksi toimivaksi tavaksi on todettu valtuusto- tai lautakuntakummit.

Tämä tarkoittaa sitä, että yksi lautakunnan jäsen valitaan nuorisovaltuuston edustajan kummiksi. Kummin kanssa on mahdollista esimerkiksi tavata ennen kokousta, käydä läpi lautakunnan kokouksen esityslistaa ja kysyä tarvittaessa neuvoa. Kummi siis toimii nuvalaisen tukena lautakuntatyöskentelyssä. Lisäksi nuorisovaltuuston keskuudessa kannattaa luoda toimintajärjestelmä, jossa kokeneemmat lautakuntaedustajat tukevat ja auttavat uudet edustajat työn vauhtiin.

Jokainen kunta ja lautakunta on kuitenkin erilainen. Erilaiset toimintavat soveltuvat eri paikkoihin ja tilanteisiin. Uskaltakaa kokeilla ja löytää juuri teidän nuvalenne soveltuvat tavat toimia. Tarkistathan vielä lautakuntatyöskentelyn vinkkilistan alta.

Käytä vaikuttamisen paikkaasi ja vie kuntapolitiikkaan nuorten ääni!

Pohdittavaksi

- **Millaiset suhteet kunnassanne nuvan edustajilla on lautakuntien jäseniin? Kuinka suhteita voisi parantaa?**

Vinkkejä lautakuntatyöskentelyyn

1. Valmistaudu kokouksiin ja mahdollisiin puheenvuoroihin. Käy aineistot huolella läpi ja pohdi kunkin päätöksen vaikutuksia ja tuo ne esiin keskustelussa. Kirjoita muistiinpanoja siitä, mitkä asiat haluat nostaa keskustelussa esiin.
2. Tutustu kuntanne kokousjärjestelmään. Pyydä sinne tunnukset ja perehdytystä alustan käyttöön. Sinulla on oikeus yhtäläillä kaikkiin liitteisiin, kuten muillakin.
3. Käsittele lautakunnan aiheita nuvasi kanssa etukäteen. Jos aikataulu ei salli kokousta, jaa esityslista muille ja pyydä kommentteja. Mitä useampi käy asiat läpi, sen enemmän ideoita tulee.
4. Älä jää yksin. Lautakuntatyöskentely voi olla toisinaan raskasta. Käsiteltäviä asioita ja niihin liittyviä aineistoja voi olla paljon. Pyydä tukea nuvaohjaajalta ja muilta kanssavaikuttajilta!
5. Kysy viranhaltijoilta ja lautakunnan puheenjohtajalta lisätietoja listalla olevista asioista. Avoin keskusteluyhteys valmistelupäähän luo terveempää päätöksentekokulttuuria. Asioihin on helpompi vaikuttaa valmisteluvaiheessa!
6. Pykälä "Muut asiat". Hyödynnä vapaan keskustelun tilaa! Tuo esiin nuoria askarruttavia asioita tai kerro nuvan suunnitelmia.
7. Ole oma itsesi. Olet edustamassa paikkakuntasi nuoria. Kysy, haasta ja kommentoi. Tyhmiä kysymyksiä ei ole olemassa.

Miten päätökset syntyvät lautakunnissa?

- 1.** Lautakuntien päätöstekstit jakautuvat kahteen osaan: perusteluosa on esittelijän tekstiä ja siihen ei voida tehdä muutoksia. Päätösosasta vastaa lautakunta. Tähän voidaan tehdä muutosesityksiä ja muokata kokouksessa.
- 2.** Lautakunnan päätöksenteossa on kuusi vaihtoehtoa:
 1. Päätösesityksen hyväksyminen – Lautakunta sitoutuu päätökseen poliittisesti ja juridisesti.
 2. Päätösesityksen hylkääminen – Tarkoittaa, että asia ei palaa sellaisenaan enää käsittelyyn. Valmistelu aloitetaan alusta tai lopetetaan kokonaan.
 3. Päätösesityksen muuttaminen – Lautakunta muuttaa päätösesitystä.
 4. Päätösesityksen palauttaminen valmisteluun – Asia valmistellaan uudelleen ja tuodaan sitten päätettäväksi lautakuntaan.
 5. Päätösesityksen jättäminen pöydälle – Päätökselle aikalisä. Yleensä asia käsitellään seuraavassa kokouksessa. Esittely tai päätösesitys ei muutu ehdotuksen pöytäämisen aikana.
 6. Toivomusponnen liittäminen päätökseen – Toive, jota ei ole juridisesti pakko noudattaa. Kertoo lautakunnan tahtotilasta.
- 3.** Esityksiä voi tehdä ainoastaan keskustelun kuluessa. Kun puheenjohtaja päättää keskustelun, ehdotuksia ei voi enää tehdä.
- 4.** Esittelijällä on myös mahdollisuus vetää asiakokonaisuus pois listalta esimerkiksi virheiden takia.